

Visky András

Egymondattal – december

Álmomban mondtam: „Nem alszik mellettem senki. Én magam sem.” Fölébredtem, nem volt ott senki.

„te is egy olyan bolygó vagy, / amin megvannak az élet feltételei” (Izsó Zita). Verseskönyvekkel utazom, hogy biztonságba érezzem magam, amikor ismeretlen helyre érkezem.

„Értsd meg a kijelentést, és értsd meg a látványt!” – szólítja fel Gábiel arkangyal Dánielt. Nincs kijelentés, csak látvány – mondanám Gábielnek –, nincs mit megérteni, a mindenünnen áradó pixelek elborítanak minden jelentést.

Lukács szerint Mária három hónapot tölt Erzsébetnél: ezek szerint a magzat-Jézus elkíséri Keresztelő Jánost a létezés kapujáig és tanúja a születésének.

Egy protestáns megfigyelés, nő írta, Hegedűs Gyöngyi: „a semmiben a nincs / emberi szennyződés”.

És egy másik protestáns megfigyelés, nő írta ezt is, Marilynne Robinson: „Szerintem a transzcendencia gondolata a teremtés félreértelmezésén alapszik. Minden tiszteletet megérdemel az Ég, de a csoda helyszíne itt van köztünk.”

Nem tanították meg, hogy kell boldognak lenni. Nem mert nem akarták: egyszerűen nem voltam tanulékony.

A Lélek titkát Caravaggio vitte sírba, gondoltam, de amikor megpillantottam Artemisia Gentileschi Juditját, az ún. Uffizi-Juditot a Judit felé törő vérsugárral, megértettem, hogy az áldozat sem maradhat tiszta sohasem, senki, még a kereszten függő Jézus sem.

Csak az a színház méltó a figyelmünkre, amelyben vagy a néző vagy Isten a tettes – nincs harmadik.

Brecht szerint a társadalom legkisebb egysége két ember (Kis organon), utána meg és persze párhuzamosan vele azért folyik a harc, hogy egy, egyetlen ember a maga abszolút különvalóságában és fikcionalizált identitásával legyen ez a legkisebb egység. Pedig a gyermek mindig ott van, minden körülmény kikerülhetetlenül számol vele vagy feltételezi: mint lehetőséget, várakozást vagy sejtést; mint egy vétlen vagy jól eltervezett gyilkosság áldozatát; mint szubverzív megváltót, kiengesztelődésünk szerzőjét.

Ma van Éva születésnapja. Egy összomlott barátság; menthetetlen. Foghíjas skyline, gőzölgő vasak, pernye, iker-gödrök. Közös képek itt-ott, szépen beléjük mar a láng. Szenvedélyes politikai nézetek temették maguk alá. Boldog születésnapot.

Az igazság gyümölcse a békesség magvából sarjad, tanítja Jakab, aki tehát nem a békességre

törekszik, nem részesülhet az igazság gyümölcsében. Márpedig az emberből, noha ijesztően sokáig bír az igazság – nem az elvont, hanem a társadalmi igazságosság – nélkül élni, egyszer csak feltör az ismeretlen utáni vágy, és megtörténhet, hogy már nem tudja a békesség útját választani.

Nincs kézírásom, elveszett, megsemmisült. Afáziás ujjak remegnek a fekete klaviatúra felett. Túléltek a katasztrófát, anélkül, hogy észrevették volna.

Zuhanj velem. (Ima, igen.)

A társadalom „szellemi higiéniája”: a vallásról vagy kultúráról beszélve használom olykor ezt a szóösszetételt, de nem nagyon tudom, mit fed. Egyre több értelme kezd lenni viszont a simplex (azaz: egy irányú), egy bites, brutalizáló politikai kommunikációk idején.

Szenteste, a karácsonyi közös vacsoránál Dóra, aki most huszonöt éves és Berlinben él, azt mondta, és a mondat a semmiből jött, hogy három-négy éves korában sírva jött fölfelé a lépcsőn hozzánk, de mi visszaparancsoltuk őt az ágyába, nyomasztó álmai közé. Hirtelen lett sötét. Nem fair, hogy nem emlékszem valamennyi általam okozott traumára, mondtam Istennek, hanem csak arra, amit nekem okoztak.

„Nem azt cselekszem, amit akarok, hanem azt, amit gyűlölök”: ezt Pál apostol írja, egyetlen gessztussal törölve el a szabadakaratba vetett naiv hitet, amely az önreflexív, kulturális tapasztalatokat és gonosz imprinteket mérlegelő gondolkodást elfojtja, és a hamis bűntudat kategóriájába utalja, hamisan. Szabadakarat, Uramisten! Mindig is megszállottan, saját igazunk tudatában és vakon visszük véghez legszörnyűbb tetteinket.

„Szegények mindig lesznek veletek”, mondja Jézus, mi meg rezignáltan széttárjuk a karunkat: hát igen, nincs mit tenni, ilyen a világ, jobb, ha belenyugszunk. Holott a mondat inkább felszólítás, semmint szomorú ténymegállapítás: a szegények mindig legyenek veletek, látható, érzékelhető közelségben; ne rejtsetek el őket, mert menthetetlenül el fogtok vadulni.

Divat nem szeretni. Divat nyíltan, a szabad szólás jogán kimondani, hogy gyűlöllek.

Vajon csak lustaságból nem fordulok el véglegesen az intézményesült vallásosságtól, vagy az egyszemélyes hitintézmények iránti viszolygásom halogattatja velem az elhatározást?

„Elfordítjuk a fejünket, ha meglátjuk, / hogy az anyja kitolja a napra, / mert tudjuk, a mi bűneink miatt lett ilyen / a mi zárt ajtók mögött elsuttogott titkaink / miatt nem hall, / és a mi bűnös menekülésünk / miatt nem tud lábra állni. // Beszélni sem képes, / de néha éneklő, gurgulázó hangokat hallat, / olyan a torka, mint egy nem működő gyárkémény, / amibe belefészkeltek a madarak. // Legnagyobb tévedésünk, hogy azt hisszük, bármit lekövehetünk, / mert ő úgyszem hall, nem tud rólunk semmit, / de mint idegen bolygók testébe fúródó űrszemét, / olykor megmaradnak benne szavaink.” Szíven ütött ez a Jézus-portré, időről időre visszatérek rá és újraolvasom; kibírhatatlan. Nő írta – Izsó Zita –, hát persze: a bátorságot mostanság csak nőkkel tudom asszociálni.

Dosztojevszkij: „maga pofon vert alak”. A büntetés: igen, ismerős. Apám egyszer, egyszer biztosan, pofon vert. Emlékszem, mennyire meglepte őt, hogy teljesen ismeretlen számára

a testem. Hibásnak érezte magát, kiment a szobából. Honnan ismerhette volna, alig jött ki a börtönből.

Fölkelek, idegen nyelvet tanulok (a magyart), majd egész testemben remegve leülök írni.

Az előszobában álltunk egymás mellett, indultunk valahova, én meg odavetettem neki valami ízetlent, amiből visszafogottan ugyan, de csöpögött az önsajnálattal ragacsos leve. Szembefordult velem, és azt mondta: „Andriska, a sértett költőnél a rossz költő is jobb.” Kíúzta belőlem az ördögöt. Esterházy volt, igen.

Milyen rövid a terrorhoz vezető út...! Egyetlen lépés tulajdonképpen, és leszakad mögöttem, megsemmisül, eltűnik mindaz, amit létezőnek hittél, de valójában soha sem volt az, mert nem a szeretetre és a bizalomra épült, hanem a pillanatnyi erőviszonyokra.

Alig tudok olvasni, elszorul a torkom, kapkodom a levegőt: árad a pusztító gyanútlanlanság a sorokból. Verset kell olvasnom, hogy visszanyerjem a létezésbe vetett bizalmamat és folytassam a munkát; a vers még segít.

Magunk mögött hagytuk a fausti paktum korát, vége. A gonoszság leírására új nyelv szükséges.

Nem elég irgalmasnak lenni, szeretni is kell az irgalmasságot, azaz túl kell lépni az irgalmasságon mint kötelességen.

Mindig ez a napi áhítat-feladat, háromszor kellene, az étkezések előtt, meg hát a reggeli csendesség, egyedül, ébredéskor; nem jó szám, de négy. Jó, ha kettő összejön. Fölolvasni a napi szakaszt, csendben lenni, belenézni a szövegbe, elgondolkodni. A feladat fölment a hangulati döntésektől és az improvizálás, valamint a lehetetlen eredetiség kényszerétől, jó, ha van. A forma feladat, a feladat teljesítése meg belehelyez a formába, ami visszhangossá válhat, ha szerencséd van. Felolvasás, hang, hangzás. Visszhangzik az Idő.

Karácsony: nem az öröme, hanem a valóságosságra törekedni. A mai napi homlíát a kis Jézusról Grecco Krisztián mondja nekünk, fölolvassom a Károlyi Csaba-interjúból, hallgassuk meg: „Kora délután megjött egy kisfiú, akit rögtön beszóltak, és aztán ment is el. Az az engesztelődés nagy pillanata volt, a Karamazov testvérekbe illő pillanat. Ivan és Aljosa nagy vitája, hogy akkor az istenbizonyítékkal mi van. Ivan legfőbb érve arra, hogy nincs Isten, a beteg gyerekek léte. Ám ott, a kezeléskor nekem ez nem arra lett bizonyíték, hanem arra, hogy nem te vagy a hibás! Nem lehetsz hibás azért, mert beteg vagy. Az a 4-5 éves kisfiú melegítőben jött mindig, nyaki szondával, a szülei kísérték, jött kifelé, teljesen kopasz volt, maszkot viselt, nyilván a fertőzések ellen. Mikor kijött, mindig lehúzta, képzeld el! Az anyuka rászólt, hogy nem szabad lehúzni, az lett volna a lényege, hogy mikor köztünk elmegy, akkor legyen rajta, de akkor nem tudott volna ránk mosolyogni! És ő mindig mosolygott. És akkor az egész folyosó, beleértve a 39-es nőt is, elnémult. Nyilván tapintható volt a csöndben, mindenki arra gondolt, ha Isten ezt megtette, akkor nyilván nem azért, mert ennek valami számunkra érthetetlen oka van. Tudom, hogy ez banális, amit most mondom, de ott megélve, az valami egészen döbbenetes volt. Hogy mindig mosolygott.” Ámen.

Elénekeltem a torkomat karácsonykor. Elég nevetséges lehettem. Csend van. Kolozsváron még maradt valamennyi hó.